

In illo tempore

A teremtő képzelet a „világ kezdetekor”: 2005-ben

*„A föld minden népe között
láthatatlan egyöntetűség van,
és ez, az ember minél ősbibb időkbe
ereszkedik vissza, annál nagyobb.”*

(Hamvas Béla)

AZ ALKOTÓ FOLYAMATBAN A KOZMOGÓNIAI CSELEKEDET MEGISMÉTLÉSÉVEL A VILÁGEGYETEM ÚJJÁSZÜLETÉSÉKOR AZ IDŐ, AMELYBEN ÉLÜNK, S KÉT LÉLEGZET KÖZÖTT A „Lenni, vagy nem lenni!?” ÁLLAPOTÁT „GYAKOROLJUK”, ÉS AMIBEN SÚLYOS MŰVÉSZI JELENLÉTTTEL KÍVÁNUNK JELENVALÓVÁ VÁLNI, SZINTE ÉSZREVÉTELLENÜL KIVETÍTŐDIK A MITIKUS IDŐBE.

MINDEN RITUÁLIS TEREMTŐ AKARATNAK, PERFORMANSZNAK, HAPPENING-NEK, AKCIÓNAK *in illo tempore* KELL MEGTÖRTÉNNIE AHHOZ, HOGY HITELES LEGYEN. Vagyis úgy kell megvalósulnia, „mintha” a Mű-teremtés, az alkotás aktusa a világ kezdete idején történne, illetve úgy történnének meg azok a művészi játékok, cselekedetek, gesztusok, megnyilvánulások, amelyek a „VILÁG TEREMTÉSE SIONTÓL KEZDŐDÖTT” keresztényi és a „KÁBA, A VILÁG LEGMAGASABB PONTJA” iszlám hagyományainak gondolatkörét együttesen tematizálják. Így ekszpanziós előadásainkat abból a Hamvas Béla által megfogalmazott, látszólag ellentmondásos filozófiai és teológiai alapvetésből kívánjuk levezetni, mely szerint „a kereszténységnek nincs teremtéstanítása, nincsen kozmológiája, és antropológiája, pszichológiája és társadalomtana. (...) A kereszténység nem kiépített hagyomány, mint az egyiptomi, az orfikus, a hindu vagy a kínai. Semmi egyéb, mint tanítás az alapállásról, (...) és az alapállás helyreállításáról”.

Az iszlám ugyanakkor nemcsak vallás, hanem hangsúlyozottan sajátos életsezmélet, világmagyarázat is egyben: „kiépített” hagyomány. „A hagyomány pedig annak tudása, hogy az élet nem önálló és nem egyetlen, és a lét többi körétől nem független állapot. A hagyomány ontologikus, az időnek nem része, így nem is függ attól. A hagyomány tehát a világgal egészként számol, az elemei és szférái egységes rendbe kell hogy illeszkedjenek.” Mindezzel együtt ekszpanzióink szempontjából tudnivaló az is, *hogy minden rítusnak isteni mintája, archetípusa van.* Úgy kívánatos eljárnunk, tehát minden korokban, most és mindörökké, így hangsúlyosan a harmadik évezred első évtizedeiben is, ahogy azt az istenek tették a kezdetek kezdetekor.

A tizenhetedik évebe érkező *Ekszpanzió Nemzetközi Kortárs Művészeti Társulás* alkotói, költői, performerei, akcionistái előadásait, koncertszínházait, performansziókat ezúttal Mircea Eliade *Az örök visszatérés mítosza*, valamint *Vallási hiedelmek és eszmék története*, továbbá Hamvas Béla *Scientia Sacra / Szent Tudás* című és más egyéb bölcséleti írására, továbbá Baudrillard iszlám, zsidó-keresztény, görög-keresztény kultúrára vonatkozó fi-

lozófiai elmékedéseiben kifejtett felismeréseire alapozva kívánják létre menteni, megvalósítani. Többek között arra a művészettörténeti felismerésre építve, hogy ti. az iszlám magáévá teszi és fontosnak tartja mindazt, amit mi, európaiak egyszerűen csak keletinek vélünk, és érezhetően fennkölt ünnepélyességgel hirdet meg olyan tanokat, melyeknek a mi klasszikus judeo-keresztény értékrendünk, ítéletünk nem igazán képes hitelt adni. *Ha van valami az iszlámban, amit mi, európaiak ésszerűnek és elfogadhatónak érzékelünk, akkor azt az iszlám minden bizonnyal a görög tudományokból, vélhetően Arisztotelésztől, Platóntól és a még korábbi bölcselőktől vette át.* Ugyanakkor az iszlám értékeiből az európai Nyugat jószereével alig kamatoztatott valamit civilizációjában. Talán Kelet- és Közép-Európa geográfiai helyzeténél fogva, történetiségében valamivel többet átvett és hasznosított kultúrájában mindabból, amit muzulmán értéknek nevezünk.

Ez a távolságtartás azonban nemcsak a klasszikus művészetekben, de a kortárs művészetekben is megmutatkozik. A kérdés tehát valójában a madridi és épp most a napokban történt londoni tragédiák, önkéntes iszlám merénylők által végrehajtott terrorakciók, robbantások, véres események ismeretében ma is az, hogy egyáltalán van-e emberi lehetőségünk, igényünk, ihletettségünk, módszerünk arra, hogy a közeledés, a megbékélés szándékával feltárva, megismerve egymás kultúrájának lélektani mélységeit, ezeknek az ezredéves távolságtartásoknak, korlátoknak művészi szándékkal jó és belátható mértéket és léptéket szabjunk. Erről a kísérletről szól valójában a korábbi évek „Platón: A lakoma”, a „Remete”, a „Táltos-Sámán”, a „Vár”, „A Kilátó”, a „Szent Ferenc” hívószavára építő összművészeti találkozók nyomán, 2005-ben az Ekszpanzió XVII. kékkői „Iszlám” tematikája.

Németh Péter Mikola

